

Upodabljaljoča umetnost

Prva slovenska umetniška razstava v Trstu. — Torej se je vendarle uresničila ta lepa in smela in tako nenadoma spočeta misel o slovenski umetniški razstavi v Trstu! Gotovo bo ta vesela vest prijetno iznenadila vsakega idealno mislečega in kvišku stremečega Slovenca in Slovana, saj si je s tem korakom priborila slovenska umetnost novo in stalno postojanko tu na obalah sinje Adrije, ki je postala v novejši dobi predmet naših najlepših upov in cilj našega neodoljivega hrepenenja. Ta korak pa je tem pomembnejši, ker je stopila slovenska umetnost prvič pred forum, kjer bodo imeli besedo tudi sodniki, ki jih ne vežejo z nami nikake simpatije, izvirajoče iz krvnega sorodstva; in vendar sem prepričan, da sodba teh objektivnih sodnikov-estetikov ne bo mogla biti negativna za našo mlado obrazujočo umetnost. Ker pa ne morem podrobneje poročati in kritično presojati, marveč sem se namenil podati le glavne poteze o razstavi, moram vendar najpristržneje povabiti vse Slovence in Slovane, ki imajo priliko oglasiti se v Trstu, da stopijo v „Narodni dom“ in si ogledajo umotvore naših slikarjev in kiparjev, kajti preverjen sem, da se bodo vrnili z očiščeno in olajšano dušo iz tega improviziranega svetišča lepote. — Za goste in prijatelje umetnosti je bila razstava otvorjena v soboto 19. t. m. ob štirih popoldne ob navzočnosti nekaterih slovenskih in enega hrvatskega umetnika. Po kratkem nagovoru g. predsednika, višjesodnega svetnika M. Gabrijelčiča, so si gospe in gospodje ogledali razstavljene predmete, ki so nameščeni v dvorani in eni sobi „Slavjanske čitalnice“. Oba prostora sta od večjih umetnikov okusno prirejena, tako da delata na obiskovalca razstave prijeten harmoničen vtisk. Dvorana je odkazana skoraj izključno umetniškemu klubu „Savi“, ki je razstavil skupaj 38 komadov, in sicer so zastopani: Iv. Grohar (6 komadov), Rih. Jakopič (8), Mat. Jama (7), Roza Klein (3), Mat. Sternen (7) in Pet. Žmitek (7). Tu so torej naši moderni in najmodernejši. Razen tega je obešenih v tem prostoru še par slik Henriete Šantlove, v enem kotu pa stoji kip malega, na tleh sedečega dečka, ki se na roke opira in doli gleda (v vodo, ker je kip namenjen za okrasek akvariju); to je delo mladega istrskega kiparja Iv. Marčelja. Sicer pa je ta stroka na razstavi slabo zastopana, kajti razen treh Zajčevih kipcev (Japonec, Japonka in Egipčanka kot držalka električne svetiljke) ne vidimo na razstavi nikakega plastičnega dela, kar je res škoda. V drugi sobi so razstavili ostali udeležniki, in sicer: Josip Germ (3 slike), Fran Globočnik (4), Ant. Gwaiz (8), Mil. Klemenčič (2), R. Marin (psevdonim, 8), Melita Rojic (6), Henrieta Šantel (11), Hugo Viktor (psevdonim, 8) in Iv. Žabota (8). Ker pogrešamo na razstavi nekatera dobro znana imena slovenskih umetnikov, slika o sedanjem stanju naše obrazujoče umetnosti sicer ni vsestranska in popolna, vendar kaže razstava vse karakterističnejše poteze in glavne smeri, kakor se razvija in koder gre tok našega umetniškega stremljenja. In to je glavno!

Dr. Iv. Merhar.

Našim umetnikom v preudarek. V izložnih oknih tistih ljubljanskih tvrdk, ki imajo naprodaj umetelne predmete, vidimo večinoma reprodukcije izpod rok tujih umetnikov. Reprodukcijske te so neredkoma nižje vrednosti in mičejo samo zato, ker jih prodajalec kot tuje proizvode više ceni nego kako domače umetelno delo.

Tej nehvalni domnevi je vdana tudi večina naših razumnikov. Če pogledamo v njih stanovanja, se popolnoma preverimo o tem, kajti nemalokrat vise in stoje po sobah reči, ki ne kažejo prav nič okusa in razuma.

Preveliko vremo za tuje izdelke opravičuje nekoliko okolnost, da naši umetniki le redkokdaj kaj spravijo na trg in da ponujani predmeti često ni docela dovršen, drag pa tako, da mu ne zmore cene prijatelj umetnosti iz srednjega stanu. A ta srednji stan je baš tista vrsta ljudi, ki si želi v svoji lepoljubnosti omisliti umotvor, ko bi ne bil predrag.

Našim ustvarjajočim umetnikom bi zategadelj jako priporočali, da bi pri proizvodnji umetelnih predmetov vpoštevali to okolnost. Opozarjamo jih zato na prakso mnogih umetnikov, po kateri delajo umetelne proizvode za manj inoviti srednji stan. Posamezne, posebno tipične in zaraditega za prodajo jako pripravne predmete izdelujejo namreč šablonsko, to je, napravijo dotični original, ga izpavzajo in pavzo izprebodejo; tako si prirede razmnožilno sredstvo za konture. Z odtiskovanjem si umetnik lahko omisli poljubno število kontur, ki jih potem vse hkratu izbarva. Samo na ta način je mogoče izdelovati dobre reči za nizko ceno. O resničnosti te trditve se docela prepričamo, ako potujemo po Italiji ali Nemčiji; ondi si lahko kupimo res lepih in z rutino izvršenih izdelkov (zlasti akvarelov) za nekaj frankov ali mark.

Ugovarjalo se bo, da šablonsko delo ni opravičilo umetnikov. Res ne sme biti tako delovanje naših umetnikov edino njih opravilo, toda razvijajoči se, a ubožni talent se lahko reši s tem marsikatero bridke nadloge in koristno uporabi svoje proste ure.

S prirodnimi lepotami tako oblagodarjena domovina naša ponuja našim umetnikom preobilo motivov za tako delovanje. Skupine v narodni noši (na narodnih plesih, na cerkvenih shodih, svatovščinah itd.) so bogata snov ne samo slikarju, ampak tudi kiparju in rezbarju.

Ob sedanjem cvetočem tujskem prometu bi taki predmeti daleč daleč proslavili naše prelepe kraje; saj smo se prepričali na svojih potovanjih, da baš tujec največ pokupi takih reči, zlasti če so tipične za dotične dežele, po katerih potuje. Seveda mora biti blago ceno ter umetelno izdelano.

Ako bodo naši umetniki izdelovali take tržne predmete pa ravnali po razloženem načinu, ki se je drugod že udomačil, se ustanove tudi tiste cene, ki so edini porok izdatnemu prometu.

Našim prodajalcem umetnin se s tem razgrinja novo polje za razpečavanje umetelnih proizvodov. Ako bi pa bili ti poklicani posredovalci med umetniki in občinstvom nasprotnega mnenja, lahko umetniki sami po komisijskem potu spravijo svoje izdelke med ljudi.

A. H. O.

Opomnja uredništva. Da bi se omogočilo enotno postopanje pri razsojanju umetelnih predmetov glede njih primernosti za prodajo in glede določitve tržne cene, bi „Zvonovo“ uredništvo drage volje sodelovalo po izkušenih in objektivnih strokovnjakih.

Diletantom. Lepo in hvalno je, da se bavijo z umetnostjo tudi neumetniki in neumetnice. Njih izdelki včasih prekašajo navadno blago, vendar opazi vešče oko, da jih je delala premalo za to izobražena oseba, oziroma samouk. Taka zabava je jako hvalna, ako ni v nadlego javnosti, to je, ako se ne sili na ogled. S tem, da se taki predmeti razstavljajo, pa dobiva napačno mnenje opore, da je vse dobro, kar se razstavlja, in da je kaka reč baš zato razstavljena, ker je dobra. Ker je razstavam umetelnih proizvodov vzbujati in bistriti čut za umetnost, naj se nikakor ne razstavljajo taki diletantski izdelki! Odločno pa je grajati sedanjo splošno razvado, po časopisih celo hvaliti tako blago. Takšno hvalisanje ne poučuje laika, ampak mu le utrjuje napačno sodbo in ga zavaja tudi v škodo.

Danes nočemo kaj več o tem pisati. Ako bi pa te dobrohotne besede ne zalegle, bomo poslej v prid javnosti obravnavali tudi o takih delih, kakor jim pač pristoji.

Vse razstavljalce umetelnih proizvodov pa prosimo, naj pri razstavljenih predmetih in v časopisih naznanjajo rok, do katerega so predmeti razstavljeni. Na ta način bo kritiku mogoče, razstavljeni proizvod pravočasno oceniti in nanj opozoriti, občinstvo pa si ga bo moglo s pomočjo čitane kritike lažje in bolje ogledati.

A. H. O.

Slovensko gledišče. A. Drama. Letošnja sezona slovenskega gledišča se je pričela kakor običajno dne 1. oktobra, in sicer z uprizoritvijo slovanskega dela, kar nas je prav posebno razveselilo. Predstavljala se je namreč ta večer prvič na našem odru zgodovinska drama Milana Begovića „Gospa Walewska“, o kateri so svoj čas laskavo poročali celo nemški časopisi.

Vse takozvane Napoleonove drame — in tudi „Gospa Walewska“ spada mednje — imajo bolj ali manj namen, kazati nam velikega Korzijanca, čigar osebnost je ozarjena od gloriole herojstva in polbožanstva, v hipih, ko se ga lotevajo človeške slabosti, v hipih, ko je to, kar vsak drug navaden človek. Težka naloga, ki se ne posreči vsakemu in ki se je temeljito ponesrečila na pr. Hermanu Bahru! Kajti treba je stvar napraviti tako, da ne zasenči nobena maroga nimba, od katerega je obdana Napoleonova podoba, in da se ne upre srce, ki je po pravici prevzeto od občudovanja do tega izrednega človeka. Vsaj deloma iz takega namena je pač tudi g. Begović napisal oni prizor, ki se vrši ob pozni uri v Napoleonovem stanovanju med njim in Walewsko, in prav ob tem prizoru smo se posebno zavedali pisateljevega znanja in njegovega dramatičnega talenta. S finim čutom se je izognil gosp. pisatelj tu vsemu, kar bi kvarilo užitek estetično čutečemu srečju, dasi je bila nevarnost velika. Pokazal nam je Napoleona, tega velikega zmagovalca, premaganega od ljubezni, a pokazal tako, da se nam vidi celo v svoji onemoglosti velik. — Drugo, kar nam je v tej drami zlasti imponovalo, je v vseh detajlih tako plastično izklesani značaj gospe Walewske. Ničesar ni v vsem njenem početju, kar bi nas motilo — vse je naravno, človeško in celo v trenutku, ko se odloči, da res postane to, za kar jo je njen mož prezgodaj in torej po krivici označil — kurtizana Napoleonova, nam ostane simpatična. Vsekakor je „Gospa Walewska“ jako lepó delo, v katerem posamezne neznatne hibe izginejo spričo obilnih velikih vrlin.

Ponovila se je „Gospa Walewska“ dne 8. oktobra.

Dne 6. oktobra zvečer in 20. oktobra popoldne so igrali Schillerjeve „Razbojnike“. Dne 18. in 20. oktobra zvečer pa se je uprizorila noviteta „Tat“, igra v treh dejanjih, spisal Henry Bernstein, čigar dramo „V stiski“ smo videli v lanski sezoni. Drama „Tat“ se odlikuje po dobri karakterizaciji nastopajočih oseb. Edini Fernand se nam zdi nekoliko neverjeten, kajti fant, ki ima po lastni izpovedbi hkratu kar dve ljubici, se pač ne bo tako silno zaljubil še v tretjo in celo omoženo žensko, da bi bil voljan, žrtvovati ji svojo čast, da, morda celo svojo eksistenco, ter izdati se za tata na ljubo njej, ki je prava tatica. Idealna ljubezen to ne more biti, ker si je nemogoče misliti idealno ljubezen pri človeku, ki ji išče utehe kar na treh straneh, a da bi mu bila Marija zagotovila kako uslugo, ki bi ga bila pri nje-